

průměr, nadměrný počet dětí na jednoho odborníka.

Kromě etopedů chybějí zejména dětská specialisté, např. pro sluchová či zraková postižení.

Problémem je také **nedostatečná spolupráce nejen mezi těmito specialisty, ale i dalšími pedagogickými pracovníky. Chybí jednotná metodická podpora a jasné vymezení pravomocí a povinností jednotlivých odborníků**, kteří mají přístup do informačního systému daného zařízení. Nekoncepční je též plánování dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Zvláště **problematická je dosažitelnost dětských psychiatrů a absence potřebného farmakologického dohledu**, který je vázán na pravidelné kontroly a úpravu medikace.

Častý formalismus a nekoncepčnost

Procesy řízení a vyhodnocování jsou mnohdy prováděny jen částečně, případně **chybí autoevaluační systém** nebo absentuje klíčový pracovník ve vztahu k naplňování potřeb dítěte.

V řadě činností ústavů je patrný **formalismus**, který se projevuje například v **minimálních programech primární prevence**. Ty jsou obsahově vzájemně velmi podobné, často nejsou vůbec vyhodnocovány a nepromítá se do nich cílená sekundární intervence zaměřená na konkrétní rizikové chování. A i když má naprostá většina zařízení definován **způsob podpory a profesního rozvoje pracovníků i postupy pro jejich pravidelné hodnocení a kontrolu**, jsou tato opatření mnohdy naplňována jen **formálně a nesystematicky**. Podobná situace je také u **mechanismů pravidelného hodnocení cílů a kvality poskytované péče**, které bývají často uplatňovány pouze formálně, nedostatečně a nesystematicky.

Programy rozvoje osobnosti dítěte (PROD) jsou také často vedeny spíše **formálně**, protože pracují jen s obecně platnými doporučeními. Na

jejich zpracování se zpravidla podílejí jen někteří pracovníci a programy nejsou pravidelně vyhodnocovány. Průběžné výsledky odborné práce s dětmi nejsou dostatečně evidovány a ani monitoring změn v postojích a vzorcích chování klientů není optimálně zaznamenáván.

Zařízení sice mají v zásadě zpracovanou strategii identifikace individuálních potřeb dětí, ta však není velmi často v praxi realizována, zejména pokud jde o poskytování pravidelné systematické péče.

Útěkovost se zvýšila

Mezi **nejčastější projevy problémového chování** patří:

- agrese (mírná 38 % dětí, zvýšená, 23 %, závažná 10 %),
- nerespektování autority (mírné 35 % dětí, zvýšené 40 %, závažné 15 %),
- majetková trestná činnost (dopustilo se jí 300 dětí),
- násilná činnost (77 dětí).

Specifickou oblastí rizikového chování dětí umístěných do zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy je **útěkovost**. K **útěkům v délce do 24 hodin** došlo v minulém školním roce v **1 712 případech** a v **délce nad 24 hodin** v **3 299 případech**. Během tohoto období bylo na útěku 66 % dětí, řada z nich **opakovaně**. Ve dvou desítkách zařízení se v poslední době **útěkovost zvýšila**, což jejich **ředitelé přičítají zejména vynucenému benevolentnějšímu režimu**, který byl zaveden na základě příkazu dozorujícího státního zastupitelství. Přestože ve všech případech bylo po návratu s dítětem nějak speciálně pracováno, ředitelé i pedagogové uvádějí, že vzhledem k obecně krátké době pobytu v jednom zařízení nelze s dítětem navázat potřebný kontakt a přesvědčit jej o smysluplnosti dané péče.

Tři čtvrtiny dětí žijících v zařízeních mají speciální vzdělávací potřeby. Vzdělávání probíhá jednak v běžných, takzvaných externích školách, jednak ve školách, které jsou zřízeny jako součást zařízení,

včetně těch, jež poskytují střední vzdělání (37 %). Celkem nabízejí **64 oborů vzdělání**, které však v **naprosté většině připravují jen pro výkon jednoduchých prací** (obory určené převážně pro absolventy speciálních základních škol). V rámci řízeného rozhovoru 16 % dětí uvedlo, že neměly a nemají možnost vybrat si školu mimo zařízení, v němž jsou umístěny.

Podpora je nutná

I přes všechny zjištěné nedostatky nelze tvrdit, že by zařízení byla zcela nefunkční. Z šetření České školní inspekce vyplývá, že **podstatná většina hospitovaných činností byla vedena v souladu s individuálními potřebami dětí**. Klienti měli téměř vždy prostor k vyjádření vlastního názoru. Činnosti také probíhaly v příjemné atmosféře a v pozitivním klimatu skupiny. Tuto skutečnost navíc potvrzují i anonymní odpovědi dětí v dotaznících, z nichž vyplývá **celková převažující spokojenost se zařízeními**, a to včetně **ubytování, vybavení, chování dospělých** a možnosti svěřit se některému z nich se svými problémy.

Česká školní inspekce upozorňuje na potřebu toho, aby se MŠMT důsledně zaměřilo zejména na roli diagnostických ústavů v systému institucionální výchovy a systematicky je metodicky vedlo. Jedině tak může dojít k odstranění toho, že tyto ústavy pracují na základě vzájemně odlišných metodik a přístupů.

Nutná je i lepší spolupráce i mezi jednotlivými zúčastněnými rezorty. Například jde o vyřešení nejednotnosti v posuzování typů mimořádných událostí, která také rozhodně nepřispívá ke zkvalitňování následné péče. Stejně tak není dořešena řada záležitostí spadajících do působnosti Ministerstva zdravotnictví, třeba medikace dětí.

Jako **klíčové** se jeví **snížení kapacity jednotlivých zařízení** tak, aby tato pracoviště plnila **kritéria rodinného prostředí**. ◀